

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (8 5) 239 6170 / 239 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

**Analitinė apžvalga
22/51**

2022-06-03

Nevalstybinio švietimo sektoriaus reglamentavimas Lietuvoje, Estijoje, Latvijoje ir Suomijoje

Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija (UNESCO) pabrėžia, kad teisė į mokslą yra viena pagrindinių žmogaus teisių, kuri yra įtvirtinta tokiose tarptautinėse sutartyse kaip Visuotinė žmogaus teisių deklaracija ir Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas. Nacionalinėse švietimo sistemose užtikrinant šią teisę, ugdymo paslaugas organizuoja ir teikia ne tik viešojo, bet ir privataus (nevalstybinio) švietimo sektoriaus veikėjai. Valstybės, savo ruožtu, reglamentuoja privačių ugdymo teikėjų veiklą, taip pat įvairia apimtimi ją finansiškai remia.

Šiame darbe apžvelgiamas nevalstybinio švietimo sektoriaus reglamentavimas Lietuvoje, taip pat Estijoje, Latvijoje bei Suomijoje ir supažindinama su privačių ugdymo įstaigų steigimo, veiklos reikalavimais, valstybės teikiamo finansavimo aspektais, pateikiami aktualūs statistiniai duomenys.

Nacionalinėse Lietuvos, Estijos, Latvijos ir Suomijos švietimo sistemose nevalstybinių ugdymo teikėjų veikla turi skirtingų savų ypatumų. Pavyzdžiui, Lietuvoje, Estijoje, Latvijoje privačioms mokykloms leidžiama nustatyti mokiniams mokesčius už mokslą, o Suomijoje visos privalomojo ugdymo lygmens mokyklos, nepriklausomai nuo nuosavybės formos, teikia nemokamas ugdymo paslaugas, finansuojamas valstybės.

Lietuva

Svarbiausi teisės aktai, reglamentuojantys nevalstybinio švietimo sektoriaus veiklą Lietuvoje, yra šie:

- Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas¹;
- Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas²;
- Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas³;
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašo⁴.

Nevalstybinių ugdymo įstaigų finansavimo modelis

Lietuvoje mokyklos yra skirstomos į valstybės, kurių steigėja yra valstybė, į savivaldybės, kurių steigėja yra savivaldybė, ir į nevalstybines. Nevalstybinių mokyklų steigėja ar dalininkė yra ne

¹ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr>

² Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.343430/asr>

³ Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.45299/asr>

⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašo:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/acd82c9188fa11e8aa33fe8f0fea665f/asr>

valstybė ir ne savivaldybė – tokios mokyklos paprastai vadinamos privačiomis⁵. Pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 67 straipsnio 1 dalį, formaliojo švietimo programoms nevalstybinėse ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklose, kaip ir valstybinėse bei savivaldybių mokyklose, „finansuoti iš Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės ir savivaldybių biudžetų taikomi mokymo lėšų skyrimo klasei (grupei) ir (arba) vienam mokiniui principai“⁶. Toks finansavimo būdas populiariai vadinamas „klasės krepšeliu“, o pati finansavimo metodika išsamiai išdėstyta 2018 m. Vyriausybės patvirtintame Mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos apraše⁷.

Pagal šiuo metu galiojančią minėtą metodiką didžioji lėšų dalis skaičiuojama klasei ar darželio grupei ir kai kurios išlaidos – pagal konkretų mokinių, vaikų skaičių klasėje ar grupėje. Remiantis Europos švietimo informacijos tinklo „Eurydice“ duomenimis, šiuo metu veikiančio finansavimo principo tikslas – paskatinti miesto mokyklas nebeturėti perpildytų klasių, o mažoms mokykloms suteikti finansinį stabilumą⁸. Privačios mokyklos galimybės rinktis, ar joms bus taikomas vadinamasis klasės krepšelis, neturi. Jos iš valstybės gauna „klasės krepšelio“ lėšas ugdymui finansuoti, o ūkį turi išsilaikyti pačios. Kitaip tariant, valstybė per krepšelį finansuoja su mokymu susijusias išlaidas, o ūkio išlaidas turi padengti mokyklos savininkas. Vadinamojo „klasės krepšelio“ finansavimo pagrindas – bazinių ugdymo išlaidų krepšelis, susietas su ugdymo turinio įgyvendinimu. Maždaug 80 % iš „klasės krepšelio“ skiriama ne kiekvienam nevalstybinių mokyklų mokiniui klasėje, bet pagal klasės dydį. Keletas procentų skiriama vadovėliams ir kitoms mokymo priemonėms pagal faktinį mokinių skaičių⁹. Ši didžioji dalis skiriama kaip tikslinė dotacija mokykloms. „Klasės krepšelio“ lėšos skiriamos išimtinai tik ugdymui. Skiriami likę mažiau nei 20 % „klasės krepšelio“ nevalstybinių mokyklų jų pačių nustatyta tvarka paskirstomi ugdymo procesui organizuoti ir valdyti, švietimo pagalbai, mokymosi pasiekimų patikrinimui ir kt. Trūkstamas lėšas ugdymui, ūkiui ir kitai ugdymo aplinkai nevalstybinės mokyklos gauna iš savo steigėjų, susirenka iš tėvų ir / ar rėmėjų¹⁰. Išimtis dėl ūkio lėšų taikoma nevalstybinėms tradicinių religinių bendruomenių mokykloms, kurių ūkiui išlaikyti valstybė skiria lėšų iš savo biudžeto. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme¹¹ 67 straipsnio 10 dalyje reglamentuota, jog „Nevalstybinės tradicinės religinės bendruomenės ar bendrijos mokyklos, vykdančios formaliojo švietimo programas, finansuojamos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka, skiriant iš biudžeto mokymo lėšų ir mokyklos ūkio lėšų tiek, kiek jų skiriama to paties tipo valstybinėms ar savivaldybių mokykloms, jeigu tai numatyta Lietuvos Respublikos tarptautinėje sutartyje“¹².

Už lėšų panaudojimą pagal paskirtį nevalstybinės mokyklos atsiskaito savo steigėjams. Steigėjas taip pat turi teisę patikrinti, ar tikrai mokykla naudoja gautas lėšas pagal jų paskirtį. Už „klasės krepšelio“ panaudojimą nevalstybinės bendrojo ugdymo mokyklos kasmet turi atsiskaityti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai. Kaip veiksmingai ir ar pagal paskirtį yra panaudojamos iš valstybės gaunamos „klasės krepšelio“ lėšos nevalstybinėse mokyklose, tikrina Valstybės kontrolė.

Kokio dydžio bus papildomas mokestis, kiekviena nevalstybinė ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo mokykla nustato individualiai. 1 lentelėje pateikti 2018 m. portalo „Verslo žinios“ atlikto tyrimo metu surinkti duomenys apie nevalstybinių ikimokyklinio

⁵ EURYDICE / Lietuva – Privatus švietimas:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-private-education-44_lt

⁶ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr>

⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašo:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/acd82c9188fa11e8aa33fe8f0fea665f/asr>

⁸ EURYDICE / Lietuva – Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo finansavimas:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-44_lt

⁹ EURYDICE / Lietuva – Švietimo finansavimas:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/funding-education-44_lt

¹⁰ EURYDICE / Lietuva – Privatus švietimas:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-private-education-44_lt

¹¹ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr>

¹² Ta pati tvarka galioja ir nevalstybinėms aukštosios mokykloms.

ugdymo įstaigų – vaikų darželių – mokesčio¹³, renkamo iš tėvų, dydžius. Minėti duomenys rodo, jog tirtose ikimokyklinio ugdymo įstaigose jų renkamas mokestis svyruoja nuo 130 iki 540 Eur/mėn., stojamasis vienkartinis mokestis – nuo 100 iki 450 Eur, mokestis už maitinimą per mėnesį – nuo 84 iki 165 Eur. Paminėtina tai, kad dalyje įstaigų stojamasis mokestis ir atskiras mokestis už maistą netaikomas. Aukščiausi ugdymo mokesčiai fiksuoti darželiuose VšĮ „Vilniaus Montessori“ (490–540 Eur/mėn.), UAB „Tangramo grupė“ („Mažųjų valdos“) (500 Eur/mėn.), VšĮ „Saulės gojus“ (450–495 Eur/mėn.), VšĮ „Vaikystės sodas“ (479 Eur/mėn.)¹⁴. Aukščiausias vienkartinis stojamasis mokestis buvo VšĮ „Vilniaus Montessori“ (450 Eur), žemiausias – VšĮ „Klaužada“ (90 Eur), o kai kuriuose darželiuose (pavyzdžiui, VšĮ „SG8“ („Šilagėlės darželiai“) šis mokestis, sudarantis 240 Eur, renkamas kasmet.

1 lentelė. Didžiausių pagal 2017 m. pajamas nevalstybinių vaikų darželių mokesčiai

Pavadinimas	Darbuotojų sk. 2018 m. sausio 1 d.	Mokestis už ugdymą, Eur/mėn.	Mokestis už maitinimą, Eur/mėn.*	Stojamasis vienkartinis mokestis, Eur
UAB „Vaikystės sodas“	276	479	142,78	300
VšĮ „Saulės gojus“	68	450–495	165	300
VšĮ „SG8“ („Šilagėlės darželiai“)	52	340	132	240 Eur kasmet
UAB „MD LT“ („Mini darželiai“)	45	130	83,6	–
UAB „PUM plius“ („Vilniaus privatus darželis“)	29	n. d.	n. d.	n. d.
VšĮ „Metų laikai“	38	410–460	–	175
VšĮ „Atradimų namai“ (knygų darželis „Aukštyn kojom“)	21	420	–	300
VšĮ „Namų darželis“ („Pažinimo medis“)	32	264–399	–	190–220
VšĮ Vilniaus inžinerijos ir technologijų licėjus („Mano darželis“)	23	280–380	110	100
VšĮ „Pasakėlė“	23	170–350	110	230–300
VšĮ „Vaiko medis“	26	390	136,4	200
VšĮ „Klaužada“	24	365–420	121	90
VšĮ „Lauko darželis“	28	349	99	299
VšĮ „Baltupių darželis“	24	118–247	–	–
VšĮ „Vaikų dvarelis“	15	280	99	150
VšĮ Katalikiškas vaikų darželis „Mažutėliams“	26	390	–	300
VšĮ Vilniaus nevalstybinis vaikų lopšelis-darželis „Rudnosiukas“	5	333–430	118,8	150

¹³ Šis mokestis dažniausiai susideda iš dviejų dalių – iš ugdymo mokesčio ir mokesčio už maitinimą, taip pat gali būti taikomas ir vienkartinis stojamasis mokestis.

¹⁴ Ugdymo mokesčiai ir algos privačiuose vaikų darželiuose. *Verslo Žinios*, 2018-08-19:

<https://www.vz.lt/paslaugos/2018/08/19/ugdymo-mokesčiai-ir-algos-privachuose-vaiku-darželiuose>

VšĮ „Vilniaus Montessori“	13	490–540	–	450
VšĮ „Montessori metodo centras“	21	300	–	300
UAB „Tangramo grupė“ („Mažųjų valdos“)	16	500	n. d.	400

Pastaba: duomenys iš Atviros informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemos, „Creditinfo“, „Sodros“, įstaigų interneto svetainių. Kai kurios įstaigos turi įsteigusios ir darželį, ir mokyklą.
Šaltinis: „Verslo žinių“ portalas¹⁵.

Mokestis už mokslą nevalstybinėse bendrojo ugdymo mokyklose paprastai susideda iš dviejų, kai kuriose mokyklose – ir trijų, dedamųjų: mokesčio už mokslą, vienkartinio stojamojo mokesčio bei kitų mokesčių (pavyzdžiui, ugdymo priemonių, kapitalo ar registracijos). 2 lentelėje pateikti 2018 m. portalo „Verslo žinios“ atlikto tyrimo metu surinkti duomenys apie mokesčio už mokslą nevalstybinėse bendrojo ugdymo mokyklose dydžius. Minėti duomenys rodo, kad metinis mokestis už mokslą trisdešimtyje didžiausių nevalstybinių Lietuvos mokyklų svyruoja nuo 60 Eur Kretingoje veikiančioje VšĮ Pranciškonų gimnazijoje iki 16 929 Eur VšĮ Tarptautinėje Amerikos mokykloje Vilniuje. Pastarojoje mokykloje fiksuotas ir didžiausias vienkartinis stojamasis mokestis, kuris gali siekti ir 2 500 Eur, o mažiausias šis mokestis yra 10 Eur VšĮ Kazlų Rūdos Valdorfo progimnazijoje.

Dalis mokyklų stojamojo mokesčio išvis netaiko. Kiti mokesčiai, tokie kaip už spintelės nuomą, registraciją, kapitalo mokestis ir panašiai, gali siekti nuo 15 Eur iki 2 000 Eur per metus, nors didesnė dalis mokyklų tokių mokesčių visai netaiko¹⁶. Tarp trisdešimties didžiausių pagal pajamas nevalstybinių bendrojo ugdymo mokyklų aukščiausią mokestį už mokslą taikė VšĮ „Tarptautinė Amerikos mokykla Vilniuje“ – jis siekė 3 527–16 929 Eur per metus, VšĮ „Vilniaus tarptautinė mokykla“ – 6 570–9 000 Eur, ir Vilniuje veikianči „Upės pradinė mokykla“ – 6 700 Eur. Mažiausias metinis mokestis fiksuotas VšĮ Pranciškonų gimnazijoje – 60 Eur, Kauno Jono Pauliaus II gimnazijoje – 100 Eur ir Marijampolės marijonų gimnazijoje – 116–145 Eur.

2 lentelė. Didžiausių pagal 2017 m. pajamas nevalstybinių bendrojo ugdymo mokyklų mokesčiai

Pavadinimas	Mokestis už mokslą, Eur/1 m.	Vienkartinis stojamasis mokestis, Eur
VšĮ „Tarptautinė Amerikos mokykla Vilniuje“	3 527–16 929	1 250–2 500
VšĮ „Vilniaus tarptautinė mokykla“	6 570–9 000	400
Upės pradinė mokykla	6 700	500
VšĮ „Šiaurės licėjus“	6 000	350
UAB „Taškis“	4 320–6 000	200–300
UAB „Karalienės Mortos mokykla“	5 300–5 980	350–430
VšĮ „Saulės gojus“	5 150–5 940	300–350
UAB „Ateities laboratorija“	5 600	350
UAB mokykla „Sokratus“	4 200–5 280	390
VšĮ „VIMS-International Meridian School“	4 900	
UAB „Pažinimo medis“	3 000–4 788	190–220
UAB „Erudito“ licėjus	4 100–4 500	300
Vilniaus tarptautinis prancūzų licėjus	3 490–4 300	330

¹⁵ Budreikaitė Jovita, Migonytė Sigita. Ugdymo mokesčiai ir algos privačiuose vaikų darželiuose. *Verslo žinios*, 2018-08-19:

<https://www.vz.lt/paslaugos/2018/08/19/ugdymo-mokesčiai-ir-algos-privaciuose-vaiku-darželiuose>

¹⁶ Migonytė Sigita. Brangiausios privačios mokyklos: kiek kainuoja mokslo metai. *Verslo žinios*, 2018-10-06:

<https://www.vz.lt/paslaugos/2018/10/05/brangiausios-privacios-mokyklos-kiek-kainuoja-mokslo-metai>

VšĮ „Vilniaus humanistinė mokykla“	4 200	
MB „Prasminga jaunystė“	3 000–4 200	220
VšĮ „Ruduo-pavasaris“	2 760–4 080	175
VšĮ „Guliverio akademija“	3 900	
VšĮ „Herojus“	3 850	
VšĮ „Demokratinė mokykla“	2 640–3 840	
Vaikų meninė studija „Diemedis“	1 920–3 840	
Marinos Mižigurskajos privati gimnazija	2 400–3 180	
VšĮ „Saulės“ privati gimnazija	2 160–3 060	300–750
Kauno jėzuitų gimnazija	400–3 000	20–200
VšĮ „Mokykla vaikams“	2 750	500
VšĮ „Šiuolaikinės mokyklos centras“	2 500	
Šv. Juozapo mokykla	1 560–2 400	200
Vilniaus Valdorfo „Žalioji mokykla“	1 935–2 340	430
VšĮ „Pajūrio Valdorfo bendruomenė Klaipėdos gamtos mokykla“	1 800–2 160	150
VšĮ „Vaivorykštės tako“ gimnazija	1 680–2 160	
VšĮ „Melkio mokykla“	1 800	100
VšĮ „Būk savimi“	1 700	200
VšĮ „Vilniaus Valdorfo mokykla“	1 368–1 566	300
Vilniaus jėzuitų gimnazija	840–1 080	
Lietuvos sveikatos mokslų universiteto gimnazija	800–1 000	150
Kauno Valdorfo mokykla	200–810	180
VšĮ „Kardokų gamtos mokykla“	240–600	
Palaimintojo Teofiliaus Matulionio gimnazija	180–360	50
VšĮ Klaipėdos specialioji mokykla-daugiafunkcis centras „Svetliačiok“	iki 306	
VšĮ „Šiaulių jėzuitų mokykla“	300	
VšĮ „Kazlų Rūdos Valdorfo progimnazija“	100–300	0–10
Marijampolės marijonų gimnazija	116–145	
Kauno Jono Pauliaus II gimnazija	100	
VšĮ „Pranciškonų gimnazija“	60	

Pastaba: ugdymo įstaigų duomenys, pateikti „Verslo žinioms“, taip pat iš Švietimo informacinių technologijų centro, įstaigų interneto svetainių. Kai kurios įstaigos atsisakė pateikti informaciją. Atskirose ugdymo įstaigose papildomus mokesčius sudaro prailgintos dienos grupė, konsultacijos, būreiliai, maitinimas ir pan.

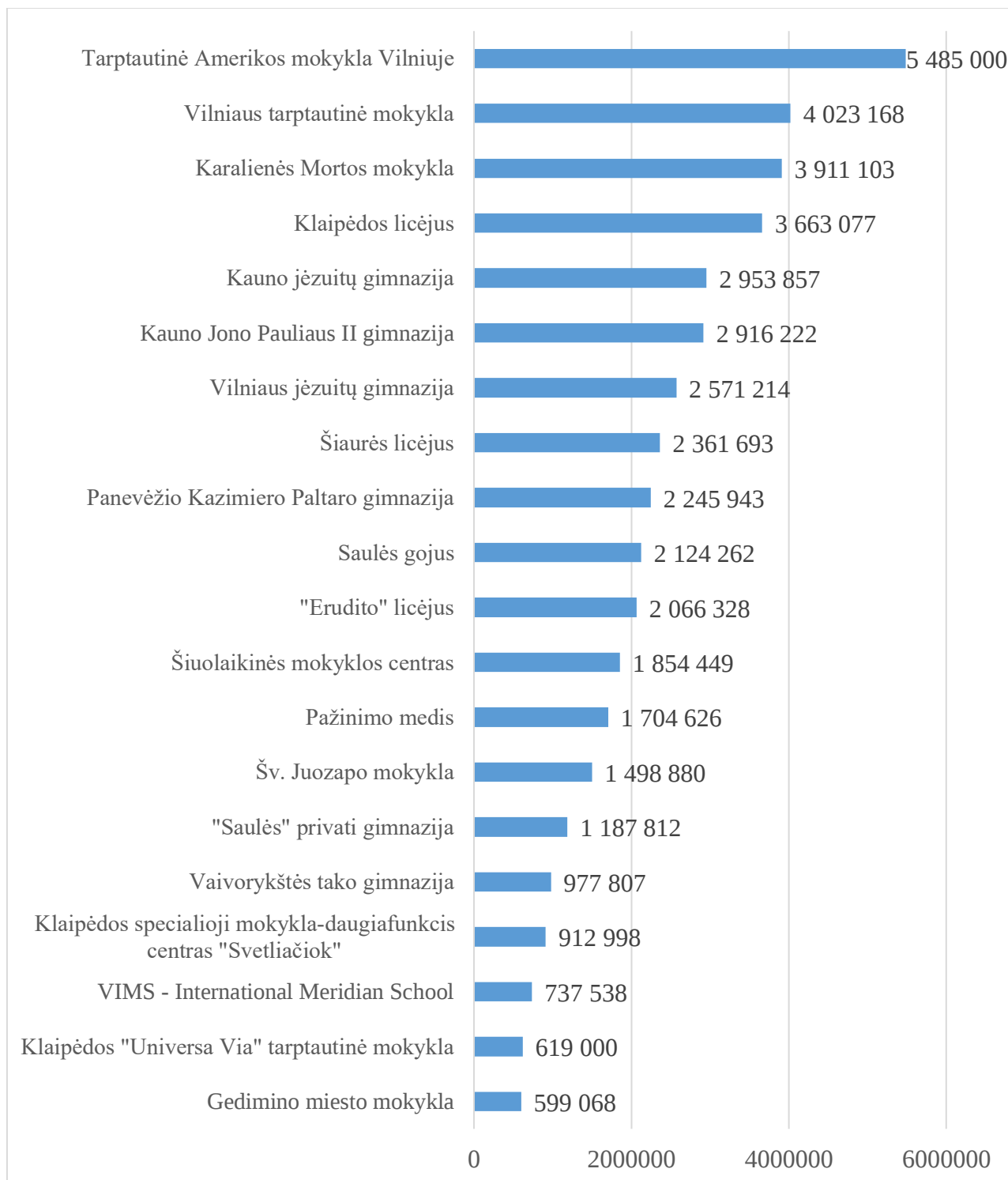
Šaltinis: „Verslo žinių“ portalas¹⁷.

Remiantis duomenų analitikos bendrovės „Scorify“ informacija, Lietuvoje veikiančios nevalstybinės bendrojo ugdymo mokyklos 2020 m. gavo 48,1 mln. Eur pajamų, o tai yra 20 % daugiau nei 2019 m., o jų gautas pelnas buvo net triskart didesnis lyginant su 2019 m.¹⁸ 1 paveiksle

¹⁷ Migonytė Sigita. Brangiausios privačios mokyklos: kiek kainuoja mokslo metai. *Verslo žinios*, 2018-10-06: <https://www.vz.lt/paslaugos/2018/10/05/brangiausios-privacios-mokyklos-kiek-kainuoja-mokslo-metai>

¹⁸ Naprys Ernestas. Per pandemiją suklestėjo privačios mokyklos: skaičiaus pajamų rekordus, išsiskyrė tik Landsbergienės mokykla. *Delfi*, 2021-07-21:

pateikto 2021 m. naujienų portalo „Delfi“ atlikto tyrimo duomenimis, daugiausiai pajamų, kaip ir prieš metus, gavo VšĮ „Tarptautinė Amerikos mokykla Vilniuje“ – 5,5 mln. Eur, Vilniaus tarptautinė mokykla 4 mln. Eur ir Karalienės Mortos mokykla – 3,9 mln. Eur. Pastaroji mokykla buvo vienintelė tarp pateiktų 1 paveiksle, kurios pajamos 2020 m. lyginant su ankstesniais, sumažėjo. Mažiausios pajamos, siekiančios kiek daugiau nei 0,5 mln. Eur, fiksuotos Gedimino miesto mokykloje bei Klaipėdos „Universa Via“ tarptautinėje mokykloje.

1 pav. Nevalstybinių bendrojo ugdymo mokyklų gautos pajamos 2020 m., Eur

Pastaba: duomenys iš „Scorify“, Registrų centro, „Sodros“.
Šaltinis: „Delfi“ portalas¹⁹.

Nuo pat pradžių, 2018 m. priėmus sprendimą Lietuvoje įvesti mišrų nevalstybinių mokyklų finansavimo modelį, kai mokyklos gauna vadinamąjį „klasės krepšelį“, „vyksta debatai, ar valstybė su ribotais finansiniais ištekliais turi skirti lėšų privačioms mokykloms ir vaikams, kurių tėvai „ir taip gali sumokėti už mokslą“ <...> Švietimo, mokslo ir sporto ministerija ruošia įstatymo pataisas, nurodančias, kad valstybė negali skirti „klasės krepšelio“ pelno siekiančioms privačioms mokykloms“²⁰.

Nevalstybinių aukštųjų mokyklų, tai yra kolegijų ir universitetų, lėšas sudaro studentų mokamas mokestis už studijas, valstybės lėšos, mokyklos steigėjo lėšos ir rėmėjų parama²¹. Valstybė šioms nevalstybinėms mokykloms taip pat skiria lėšų moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir meno veiklai plėtoti²². Valstybės finansavimą nevalstybinės aukštosios mokyklos gali gauti tuomet, jei tam tikri specialistai dėl objektyvių aplinkybių negali būti parengti valstybinėse aukštosiose mokyklose²³. Tai vyksta Vyriausybės nustatyta tvarka, atsižvelgiant į valstybės ūkinės, socialinės ir kultūrinės plėtros poreikius ir valstybės finansines galimybes. Valstybės biudžeto lėšos studijų kainai valstybės finansuojamose studijų vietose nevalstybinėse aukštosiose mokyklose ir užsienio aukštųjų mokyklų filialuose, įsteigtuose Lietuvoje, apmokėti gali būti skiriamos, jeigu tam tikri specialistai dėl objektyvių aplinkybių negali būti parengti valstybinėse aukštosiose mokyklose²⁴.

Kadangi Lietuvos Respublikos Konstitucija gerai besimokantiejiems laiduoja nemokamą aukštąjį mokslą, mokiniai, kurie baigė bendrojo ugdymo mokyklą ir nori mokytis nevalstybinėje aukštojoje mokykloje, gali gauti valstybės studijų stipendiją, kurios dydis metams atitinka norminės vienerių metų studijų kainos dydį (tai yra maždaug 1 270 Eur)²⁵. Tokie studentai gauna vadinamąjį „studijų krepšelį“ – valstybės skiriamą studijų finansavimą, kurį gali gauti baigusieji mokyklas geriausiais rezultatais. Jei aukštosios mokyklos nustatyta metinė studijų kaina yra didesnė už norminę studijų kainą, likusią studijų mokesčio dalį turi kompensuoti pats studentas.²⁶ Norminės studijų kainas kasmet nustato Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministras atskiru įsakymu. Norminė studijų kaina – tai lėšos, skiriamos iš valstybės biudžeto už studentus, kurių mokslą finansuoja valstybė.

Nevalstybinės aukštosios mokyklos pačios sprendžia dėl studentų mokesčio už studijas dydžio. Priklausomai nuo studijų programos²⁷, priėmimo 2022–2023 m. metinės studijų kainos nevalstybiniuose universitetuose yra tokios: Europos humanitariniame universitete – 2 000–2 200 Eur bakalauro lygmens ir 3 500–3 700 Eur magistro lygmens²⁸; ISM Vadybos ir ekonomikos universitete – 5 280–6 160 Eur bakalauro lygmens²⁹ ir 5 202–6 936 Eur magistro lygmens³⁰;

¹⁹ Naprys Ernestas. Per pandemiją suklestėjo privačios mokyklos: skaičiavo pajamų rekordus, išsiskyrė tik Landsbergienės mokykla. *Delfi*, 2021-07-21:

<https://www.delfi.lt/verslas/verslas/per-pandemija-suklestejo-privacios-mokyklos-skaiciavo-pajamu-rekordus-issiskyre-tik-landsbergienes-mokykla.d?id=87664497>

²⁰ EURYDICE / Lietuva – Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo finansavimas:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-44_lt

²¹ EURYDICE / Lietuva – Privatus švietimas:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-private-education-44_lt

²² Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas, 75 straipsnio 2 dalis:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.343430/asr>

²³ EURYDICE / Lietuva – Aukštojo mokslo (studijų) finansavimas:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-funding-44_lt

²⁴ *Ten pat.*

²⁵ EURYDICE / Lietuva – Privatus švietimas:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-private-education-44_lt

²⁶ *Ten pat.*

²⁷ Įtraukta ir ištęstinė studijų forma.

²⁸ Europos humanitarinio universiteto portalas: <https://en.ehu.lt/admissions/finance-conditions/finance-cost/>

²⁹ ISM Vadybos ir ekonomikos universiteto portalas: <https://www.ism.lt/bakalauro-studijos/>

³⁰ ISM Vadybos ir ekonomikos universiteto portalas: <https://www.ism.lt/magistranturos-studijos>

Kazimiero Simonavičiaus universitete – 2 900–4 600 Eur bakalauro lygmens ir 2 500–4 100 magistro lygmens³¹; LCC tarptautiniame universitete – 3 240 Eur, magistrantūros studijų programoms taikomas individualus mokestis³²; Vilniaus universiteto Tarptautinio verslo mokykloje – 3 040–3 620 Eur bakalauro lygmens³³ ir 4 096–12 000 Eur magistro lygmens³⁴.

Nevalstybinėse kolegijose, priklausomai nuo studijų programos, priėmimo 2022–2023 m. m. metinės studijų kainos yra tokios: Tarptautinėje teisės ir verslo aukštojoje mokykloje – 425–2 700 Eur³⁵, Kolpingo kolegijoje – 1 200–1 800 Eur³⁶, Lietuvos verslo kolegijoje – 1 600–2 520 Eur³⁷, Socialinių mokslų kolegijoje – 2 100–2 680 Eur³⁸, Šv. Ignaco Lojolos kolegijoje – 1 853–5 200 Eur³⁹, Vilniaus dizaino kolegijoje – 2 590–3 884 Eur⁴⁰, Vilniaus verslo kolegijoje – 750–3 400 Eur⁴¹.

Nevalstybinėse profesinio mokymo įstaigose užmokestį už profesinį mokymą nustato įstaigos savininkas⁴². Pavyzdžiui, Amatų mokykloje „Sodžiaus meistrai“ metinė studijų kaina siekia 650 Eur⁴³, o Mokykloje „Art of Beauty“ 1,5 metų trukmės programa kosmetiko profesijai įgyti kainuoja 5 000 Eur⁴⁴, o 9-ių mėnesių trukmės programa pirtininko profesijai įgyti – 1 800 Eur.

Nevalstybinių ugdymo įstaigų steigimas ir valdymas

Kaip teigiama „Eurydice“ portale, Lietuvoje įsteigti nevalstybinę ikimokyklinio ar bendrojo ugdymo mokyklą nėra sudėtinga – reikia tik turėti patalpas, kurios būtų pritaikytos konkrečiam amžiaus vaikams ir kurios atitiktų nustatytas higienos normas (nuo 2011 m. ikimokyklinį, priešmokyklinį bei bendrąjį ugdymą galima vykdyti ir gyvenamosiose patalpose nekeičiant jų paskirties)⁴⁵. Jei patalpos atitinka higienos normas, išduodamas leidimas-higienos pasas, kuris yra būtinas veiklai vykdyti. Mokyklos steigėjas pasirenka įstaigos teisinę formą, dažniausiai – viešosios įstaigos, privalo parengti steigimo aktą ir mokyklos įstatus. Ikimokykliniam ugdymui vykdyti būtina ikimokyklinio ugdymo programa, priešmokyklinis ugdymas vykdomas pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro patvirtintą priešmokyklinio ugdymo programą. Bendrojo ugdymo mokykla taip pat turi turėti savo ugdymo planą, kuriam įgyvendinti mokyklos steigėjas turi suburti tinkamą ir kvalifikuotą kolektyvą⁴⁶.

Profesinio mokymo įstaigas gali steigti fiziniai ir juridiniai asmenys bei kitos juridinio asmens statuso neturinčios organizacijos. Kuriamos įstaigos juridinį statusą pasirenka steigėjas (dažniausiai tai viešoji įstaiga). Norėdama vykdyti mokymą, nevalstybinė profesinio mokymo mokykla turi gauti Švietimo ir mokslo ministerijos išduodamą licenciją, kuri išduodama, jei mokykla turi mokymui tinkamas patalpas, yra subūrusi kvalifikuotą komandą, turi materialias ir metodines priemones, yra įrengusi tinkamas teorinio ir praktinio mokymo vietas.

³¹ Kazimiero Simonavičiaus universiteto ISM Vadybos ir ekonomikos universiteto portalas:

<https://ksu.lt/priemimas/studiju-kaina-ir-finansavimas/#>

³² LCC tarptautinio universiteto portalas: <https://lcc.lt/application-forms/studijuok-lcc>

³³ Vilniaus universiteto Tarptautinio verslo mokyklos portalas: <https://www.vu.lt/priemimas/bakalauro-studijos>

³⁴ Vilniaus universiteto Tarptautinio verslo mokyklos portalas: <https://www.vu.lt/priemimas/magistranturos-studijos>

³⁵ Tarptautinės teisės ir verslo aukštosios mokyklos portalas: <https://www.ttvam.lt/studiju-kainos/>

³⁶ Kolpingo kolegijos portalas: <https://www.kolpingokolegija.lt/studiju-kaina/>

³⁷ Lietuvos verslo kolegijos portalas: <https://ltvk.lt/priemimas/>

³⁸ Socialinių mokslų kolegijos portalas: https://www.smk.lt/file/manual/Dokumentai/SMK_studiju_kainos.pdf

³⁹ Šv. Ignaco Lojolos kolegijos portalas: <https://www.ilk.lt/metines-studiju-kainos/>

⁴⁰ Vilniaus dizaino kolegijos portalas: <http://dizainokolegija.lt/stojantiesiems/studiju-programos>

⁴¹ Vilniaus verslo kolegijos portalas: <https://www.kolegija.lt/stojantiesiems/priemimas-2022/>

⁴² Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas, 39 straipsnio 1 dalis:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.45299/asr>

⁴³ Amatų mokyklos „Sodžiaus meistrai“ portalas: <https://sodziausmeistrai.lt/stojantiems/kiem-kainuoja/>

⁴⁴ Mokyklos „Art of Beauty“ portalas:

<https://www.mokyklaaob.lt/stojantiesiems/mokymo-programos/higienines-kosmetikos-kosmetikas/>

<https://www.mokyklaaob.lt/stojantiesiems/mokymo-programos/pirtininkas/>

⁴⁵ EURYDICE / Lietuva – Privatus švietimas:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-private-education-44_lt

⁴⁶ EURYDICE / Lietuva – Privatus švietimas:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-private-education-44_lt

Nevalstybinę aukštąją mokyklą – universitetą arba kolegiją – gali steigti fiziniai ir juridiniai asmenys, kurie patys pasirenka aukštosios mokyklos teisinę formą. Aukštosios mokyklos steigimo dokumentas yra aukštosios mokyklos statutas. Norėdama vykdyti studijas, aukštoji mokykla turi gauti leidimą vykdyti studijas ir su studijomis susijusią veiklą, kuris išduodamas, jeigu mokykla atitinka šiuos reikalavimus: 1) Valstybės saugumo departamentas nustato, kad numatoma veikla nekelia grėsmės nacionaliniam saugumui; 2) įsipareigojama pradėti įgyvendinti ne mažiau kaip 3 studijų kryptių (universitetui) arba 2 studijų kryptių (kolegijai) studijas. Įsipareigojimą reikia įvykdyti per 12 mėnesių nuo leidimo išdavimo. Ne mažiau kaip pusė studijų programų turi būti įgyvendinamos Lietuvos teritorijoje; 3) Studijų kokybės vertinimo centras nustato, kad materialinė bazė, kvalifikuotas personalas yra tinkami planuojamoms studijų programoms, mokslinei ir (arba) meno veiklai įgyvendinti; mokymo įstaiga atitinka kitus teisės aktų reikalavimus. Dokumentus, reikalingus leidimui gauti, vertina Studijų kokybės vertinimo centras, o leidimą išduoda Švietimo ir mokslo ministerija. Už švietimo kokybę nevalstybinėje mokykloje yra atsakingas mokyklos steigėjas. Aukštojo mokslo kokybės stebėseną nevalstybinėje mokykloje vykdoma vertinant ir akredituojant jos vykdomas studijų programas⁴⁷.

Nevalstybinių švietimo įstaigų statistika ir sektoriaus plėtra

Kaip teigiama „Eurydice“ portale⁴⁸, Lietuvoje nevalstybinio švietimo sektorius, nors ir nėra didelis, tačiau pamažu plečiasi. 2010–2011 m. m. visų lygmenų ir tipų privatus ugdymo įstaigų skaičius sudarė 7,3 % visų ugdymo įstaigų, o 2017–2018 m. m. šis skaičius išaugo iki 11 %. Šiuo metu nevalstybinės visų lygmenų ugdymo įstaigos sudaro beveik 17 % visų ugdymo įstaigų Lietuvoje.

Lyginant skirtingas nevalstybinių ugdymo įstaigų grupes konstatuotina tai, kad ryškiausia yra ikimokyklinių įstaigų plėtra. Nuo 2010 m. kai tokių įstaigų buvo tik 4, kasmet jų skaičius augo dešimtimis ir 2018 m. jau siekė 138. Šiuo metu tokių įstaigų yra 192 (žr. 3 lentelę), kas sudaro ketvirtadalį visų ikimokyklinio ugdymo įstaigų. Tokia sparti privačių ikimokyklinių įstaigų plėtra aiškinama jų steigimo tvarkos lengvinimu, ikimokyklinio ugdymo krepšelio įvedimu, taip pat savivaldybių, susiduriančių su valstybinių darželių trūkumu, veiksmais didinant nevalstybinių darželių prieinamumą (pavyzdžiui, Vilniaus mieste šeima, leidžianti vaiką į privatų darželį, gali pasinaudoti 100 eurų kompensacija mokant mėnesinį mokestį)⁴⁹.

3 lentelė. Švietimo ir mokslo institucijos Lietuvoje pagal grupes, tipus ir priklausomybę 2021–2022 m. m.

Švietimo įstaigos grupė	Švietimo įstaigos tipas	Teikiamas ISCED lygmuo	Teikiamų programų pobūdis	Švietimo įstaigų skaičius			
				Iš viso	Nevalstybinė	Valstybinė	Savivaldybės
Ikimokyklinio ugdymo mokykla	Ikimokyklinio ugdymo mokykla	0	(–)	745	192 (25,8%)	2 (0,3%)	551 (74,0%)
	Pradinė mokykla	1	(–)	129	27 (20,9%)	–	102 (79,1%)

⁴⁷ Ten pat.

⁴⁸ EURYDICE / Lietuva – Privatus švietimas:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-private-education-44_lt

⁴⁹ Ten pat.

Bendrojo ugdymo mokykla	Progimnazija	1,2	G	174	7 (4,0%)	–	167 (96,0%)
	Pagrindinė mokykla	1,2	G	257	30 (11,7%)	6 (2,3%)	221 (86,0%)
	Gimnazija	2,3	G	401	30 (7,5%)	20 (5,0%)	351 (87,5%)
Profesinio mokymo įstaiga	Profesinio mokymo įstaiga	2,3,4	V	65	5 (7,7%)	60 (92,3%)	–
Aukštoji mokykla	Kolegija	5,6	HE	20	8 (40,0%)	12 (60,0%)	–
	Universitetas	6,7,8	HE	18	7 (38,9%)	11 (61,1%)	–

Pastaba: Skliaustuose pateikiama santykinė nevalstybinių, valstybinių ir savivaldybės įstaigų dalis lyginant su visų konkretaus tipo įstaigų skaičiumi. Pilka spalva išskirtas nevalstybines švietimo įstaigas apibūdinantis stulpelis. ISCED = Tarptautinė standartizuota švietimo klasifikacija (angl. *International Standard Classification of Education*⁵⁰). G = bendrasis ugdymas, V = profesinis mokymas, HE = aukštojo mokslo studijos, (–) = netaikoma. Šaltinis: Švietimo valdymo informacinė sistema⁵¹.

Privačių bendrojo ugdymo mokyklų šiuo metu yra 94, kas sudaro beveik dešimtadalį tokio tipo mokyklų (žr. 3 lentelę). Nevalstybinių bendrojo ugdymo mokyklų grupėje po lygiai, tai yra po 30, yra gimnazijų ir pagrindinių mokyklų, 27 pradinės mokyklos ir 7 progimnazijos.

Nevalstybinių profesinio mokymo įstaigų skaičius ilgą laiką nekito ir buvo 3, tačiau šiuo metu veikia 5 nevalstybinės profesinės mokyklos, kas sudaro kiek daugiau nei 7 % visų tokio tipo įstaigų.

Aukštojo mokslo srityje nevalstybinės mokyklos užima reikšmingą vietą. Šiuo metu Lietuvoje veiklą vykdo 8 nevalstybinės kolegijos ir 7 universitetai. Tiek privačios kolegijos, tiek ir privatūs universitetai sudaro beveik po pusę visų šalyje veikiančių kolegijų ir universitetų.

Tiek bendrojo ugdymo, tiek profesinio mokymo, tiek aukštojo mokslo nevalstybinėse įstaigose besimokančiųjų ar studijuojančiųjų skaičius laikui bėgant nuosekliai augo. Didžiausią dalį privačiose įstaigose besimokantieji sudaro kolegijose – šiais mokslo metais tokių studentų dalis siekia daugiau nei ketvirtadalį nuo visų kolegijose studijuojančiųjų, o universitetuose tokių studentų dalis yra tik 6 % (žr. 4 lentelę). Panaši besimokančiųjų privačiose mokyklose dalis yra ir bendrojo ugdymo įstaigose – ji siekia 5,4 %. Mažiausia privačiose mokyklose besimokančiųjų dalis yra profesinio ugdymo įstaigose – ji nesiekia net vieno procento.

⁵⁰ *International Standard Classification of Education ISCED 2011:*

<http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>

⁵¹ Švietimo valdymo informacinė sistema:

http://rsvs.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=/content/folder%5b%40name%3d%27Bendroji%20informacija%27%5d/folder%5b%40name%3d%27Ataskaitos_SVIS_puslapiui%27%5d/folder%5b%40name%3d%27SMIR%27%5d/report%5b%40name%3d%27grupe_tipas_priklausomybe%27%5d&ui.name=grupe_tipas_priklausomybe&run.outputFormat=&run.prompt=true

4 lentelė. Mokinių, studentų bei pedagogų skaičius nevalstybinėse mokyklose 2017–2022 m.

Švietimo įstaigos grupė	Mokslo metai	Mokinių / studentų skaičius			Pedagogų skaičius		
		Iš viso	Nevalstybinė	Nevalstybinė (santykinė dalis nuo visų)	Iš viso	Nevalstybinė	Nevalstybinė (santykinė dalis nuo visų)
Bendrojo ugdymo mokykla	2021–2022	330 262	17 841	5,4	27 406	1 468	5,4
	2020–2021	327 022	16 345	5,0	27 952	1 425	5,1
	2019–2020	325 677	14 889	4,6	28 599	1 239	4,3
	2018–2019	322 344	13 837	4,3	29 042	1 150	4,0
	2017–2018	326 061	12 235	3,8	29 907	982	3,3
Profesinio mokymo įstaiga	2021–2022	26 714	216	0,8	2 969	21	0,7
	2020–2021	27 499	114	0,4	3 052	22	0,7
	2019–2020	27 824	197	0,7	3 035	22	0,7
	2018–2019	34 156	271	0,8	3 269	21	0,6
	2017–2018	42 101	265	0,6	3 263	22	0,7
Kolegija	2021–2022	31 807	8 480	26,7	2 384	578	24,2
	2020–2021	32 452	8 204	25,3	2 448	629	25,7
	2019–2020	32 931	7 629	23,2	2 444	664	27,2
	2018–2019	33 938	6 762	19,9	2 562	655	25,6
	2017–2018	35 433	6 542	18,5	2 579	611	23,7
Universitetas	2021–2022	71 566	4 328	6,0	7 920	289	3,6
	2020–2021	71 895	3 870	5,4	7 922	290	3,7
	2019–2020	73 011	3 612	4,9	7 536	295	3,9
	2018–2019	77 321	3 884	5,0	7 743	306	4,0
	2017–2018	82 345	3 905	4,7	8 005	367	4,6

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys⁵².

Nevalstybinėse visų ugdymo lygmenų įstaigose Lietuvoje mokosi arba studijuoja 6,7 % viso švietimo sektoriaus mokinių ir studentų, o juos ugdo 5,8 % visų šalyje dirbančių mokytojų ir dėstytojų.

Estija

Svarbiausi teisės aktai, reglamentuojantys nevalstybinio švietimo sektoriaus veiklą Estijoje, yra šie:

- Privačių mokyklų įstatymas⁵³;
- Pagrindinių ir vidurinių mokyklų įstatymas⁵⁴;
- Profesinio mokymo įstaigų įstatymas⁵⁵;

⁵² Oficialiosios statistikos portalas. Mokymo įstaigų, mokinių ir studentų, pedagogų skaičius:

<https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=b331cbcd-c8ae-4560-b695-f7380924efcc#/>

⁵³ Private Schools Act: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/503062019009/consolide/current>

⁵⁴ Basic Schools and Upper Secondary Schools Act:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/530102013042/consolide/current>

⁵⁵ Vocational Educational Institutions Act: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/517062014003/consolide/current>

- Aukštojo mokslo įstatymas⁵⁶.

Nevalstybinių ugdymo įstaigų steigimas, valdymas ir finansavimo modelis

Nevalstybinio švietimo sektorių reglamentuoja Privačių mokyklų įstatymas⁵⁷. Pagal šį įstatymą, privati mokykla (*private school*) apibrėžiama kaip komerciniame registre registruotos akcinės bendrovės (toliau – AB) ar uždarnosios akcinės bendrovės (toliau – UAB), ar pelno nesiekiančių asociacijų ir fondų registre registruotos asociacijos ar fondo objektas, kuris veikia pagal teisės aktų ir mokyklos statuto nuostatas (§ 2 (1)). Privačios ugdymo įstaigos / mokyklos yra steigiamos ikimokyklinio (*pre-school*), bendrojo ugdymo, pagrindinio ugdymo, vidurinio ugdymo, profesinio mokymo, profesinio aukštojo mokslo, universitetinių studijų, neformaliojo ugdymo lygmenyse (§ 2 (2)). Įstatymu yra nustatytas reikalavimas dėl profesinio mokymo įstaigos steigėjo kapitalo dydžio, kuris turi būti ne mažesnis kaip 63 900 Eur (§ 2¹ (3)). Įstatyme nurodyta, jog privačios mokyklos pavadinimas negali būti klaidinantis įstaigos tikslų, veiklos, savininko ar mokyklos teisinės formos atžvilgiu (§ 3 (2)).

Privačios mokyklos steigėjas turi įgyti leidimą švietimo veiklai vykdyti. Toks leidimas suteikia teisę vykdyti ugdymo (švietimo) veiklą leidime nurodytos mokymo programos pagrindu ir tam tikros vietos savivaldybės administracinėje teritorijoje (§ 5 (1, 2)). Paraiškas leidimui gauti nagrinėja Švietimo ir mokslo ministerija, kuri, suteikusi veiklos leidimą, taip pat informuoja atitinkamą administracinės vietovės valdžią apie jos teritorijoje pradėsiančią veikti privačią mokyklą (§ 5⁴ (1, 7)). Tokios paraiškos dėl veiklos leidimo yra teikiamos ne vėliau kaip likus 5 mėnesiams iki mokymo programos įgyvendinimo pradžios, o profesinės mokyklos atveju – ne vėliau kaip prieš 6 mėnesius (§ 5⁴ (5)). Paraiškos dokumentus sudaro informacija, kuri turi būti pateikiama pagal Ekonominės veiklos kodekso bendrosios dalies įstatymą, mokyklos statutas, mokymo programa, privačios mokyklos vystymo planas, dokumentai / sertifikatai, įrodantys privačios mokyklos vadovo, valdymo struktūros narių, mokytojų personalo kvalifikacijos atitiktį nustatytiems reikalavimams, informacija apie patalpas veiklai ir jų atitiktį higienos, evakuacijos, priešgaisrinės saugos reikalavimams, dokumentai dėl mokyklos sveikatos priežiūros paslaugų teikimo užtikrinimo, vietos valdžios rašytinė nuomonė apie mokyklos veiklos planuojamą vietą (buveinę), o profesinės mokyklos atveju – taip pat dokumentai dėl mokyklos steigėjo kapitalo dydžio, mokymo organizavimo poreikio pagrindimas bei socialinių partnerių, susijusių su studijų programa, rašytinės nuomonės (§ 5⁴ (2)). Leidimas profesinio mokymo veiklai vykdyti gali būti suteikiamas terminuotam ar neterminuotam laikotarpiui (§ 5 (4)). Leidimas pagrindinio ugdymo (*basic education*) ir vidurinio ugdymo (*upper secondary education*) veiklai pirmą kartą suteikiamas terminuotam iki penkerių akademinių metų laikotarpiui, kurio metu vykdoma tos veiklos valstybinė priežiūra, o antroji, tolesnė licencija jau suteikiama neterminuotam laikui, jei nebuvo nustatyta nesklandumų. Pastaruoju atveju, esant poreikiui koreguoti vieną ar kitą veiklos aspektą ir vykdyti valstybinę priežiūrą, leidimas vėl suteikiamas penkerių akademinių metų laikotarpiui, pratęsiant stebėseną (§ 5 (6)).

Privati mokykla, išskyrus neformaliojo ugdymo ir profesinio mokymo rūšis, yra vertinama kaip įsteigta, kai pirmoji jos mokymo programa (*curriculum*) yra įtraukiama į Estijos švietimo informacijos sistemą (§ 4 (1)). Profesinio mokymo įstaiga vertinama kaip įsteigta, kai atitinkamos srities ministras suteikia teisę vykdyti veiklą. Kai profesinė mokykla įgyja teisę į savo veiklą, mokyklos duomenys įrašomi į Estijos švietimo informacijos sistemos posistemę (§ 4 (3)).

Mokinių priėmimas į pagrindinio ir vidurinio ugdymo bei profesinio mokymo mokyklas vykdomas pagal reikalavimus, kurie yra įstatymu nustatyti valstybinėms / savivaldybių tokio paties tipo mokykloms. Privačios mokyklos taryba turi teisę patvirtinti papildomus reikalavimus mokinių priėmimui, taip pat nustato pašalinimo iš mokyklos sąlygas (§ 12 (1)).

⁵⁶ Higher Education Act: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/529082019022/consolide/current>

⁵⁷ Private Schools Act: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/503062019009/consolide/current>

Pagrindinio ir vidurinio ugdymo mokyklose mokymas organizuojamas vadovaujantis Pagrindinių ir vidurinių mokyklų įstatymo⁵⁸ nuostatomis. Pastarojo įstatymo § 20 1 dalyje įtvirtinta pareiga sudaryti galimybę ugdymo procese nemokamai naudotis reikalinga literatūra yra vykdoma apimtimi, atitinkančia tam tikslui suteikiamą paramą iš valstybės biudžeto (Privačių mokyklų įst. § 13 (1²)).

Dėl mokinių / studentų (*students*) skaičiaus klasėje / grupėje sprendžia privačios mokyklos taryba, atsižvelgdama į teisės aktų švietimo įstaigoms nustatytus apribojimus (§ 16 (1)).

Privačių mokyklų mokiniai / studentai turi teisę į valstybės ar savivaldybių valdžios skiriamas nuolaidas (*concessions*) ir išmokas (*benefits*) tokiu pat pagrindu, kaip ir besimokantys valstybės ar savivaldybių tokio paties tipo mokyklose (§ 16 (2)). Privačios mokyklos savininkas mokyklos interneto puslapyje viešina mokesčių už mokslą, studentų grupes, kuriems mokantis privačioje bendrojo ugdymo mokykloje yra taikomos šio mokesčio nuolaidos ar mokesčio mokėti nereikia (§ 16 (3)).

Mokinys / studentas įsipareigoja mokėti mokesčių už mokslą privačioje mokykloje, pasirašydamas sutartį su konkrečia mokykla. Sutartyje nurodomas tokio mokesčio dydis ir apskaičiavimo metodas, mokėjimo terminai, taip pat mokesčio kompensacijos (*refund*) pagrindai ir procedūra (§ 17 (4)).

Privačiai mokyklai vadovauja mokyklos vadovas ir taryba. Mokyklos vadovas yra renkamas ar skiriamas į pareigas ir jam taikomi kvalifikacijos, darbo patirties, nepriekaištingos reputacijos standartai. Reikalavimai kvalifikacijai yra tokie patys, kaip ir įstatymu nustatyti reikalavimai kandidatams į valstybės / savivaldybių mokyklų vadovų pareigas, tačiau privačios mokyklos taryba turi teisę patvirtinti papildomus reikalavimus (§ 19 (1, 2)).

Privačios mokyklos vadovas kas pusmetį teikia mokyklos tarybai veiklos ir finansinės padėties ataskaitą (§ 20 (3)).

Mokyklos taryba yra kolegialus darinys, kurį sudaro mokyklos vadovas, mokytojų atstovai (jų skaičius turi būti ne mažesnis kaip penktadalis tarybos narių), privačios mokyklos savininko atstovai, kiti asmenys, jei tai numato mokyklos statutas. Be to, priešmokyklinio ugdymo įstaigos, pagrindinės mokyklos atvejais į mokyklos tarybos sudėtį įeina mokinių tėvų atstovai, kurių skaičius ne mažesnis kaip penktadalis tarybos narių. Vidurinio ugdymo ar profesinės mokyklos atveju į mokyklos tarybos sudėtį įeina mokinių atstovai, sudarantys ne mažiau kaip penktadalį tarybos narių (§ 21 (2)). Mokyklos tarybos narių skyrimo ir atleidimo procedūra bei kadencijos trukmė yra nustatoma privačios mokyklos statutu (§ 21 (1)). Privačios mokyklos taryba teikia mokyklos savininko patvirtinimui pasiūlymus dėl mokyklos statuto pataisų ir išklauso mokyklos veiklos ir finansinės ataskaitas, taip pat, savo kompetencijos ribose, reiškia nuomonę kitais klausimais (§ 21 (3)).

Įstatymas papildomai numato patarėjų tarybą profesinėje mokykloje. Šią tarybą sudaro bent 7 nariai (verslo, profesinių organizacijų, registruotų darbdavių asociacijų atstovai), kurių kadencijos, skyrimo ir darbo tvarkos klausimus sprendžia privačios mokyklos savininkas, atsižvelgdamas į mokyklos tarybos nuomonę (§ 21² (1–4)).

Privačių mokyklų įstatymo 5 skyriuje, skirtame finansavimo ir valstybinės priežiūros klausimams, nustatyta, jog privačios mokyklos savininko skiriamas biudžetas tokiai mokyklai turi būti atskiras nuo kitų šio savininko finansuojamų objektų (§ 22 (1)).

Dėl mokesčio už mokslą dydžio sprendžia privačios mokyklos savininkas ir tas dydis negali būti keičiamas akademinį metų eigoje. Mokestis už mokslą gali būti padidintas iki 10 % tarp dviejų akademinį metų, nebent būtų kitaip nustatyta privačios mokyklos savininko ir mokinio / studento pasirašytoje sutartyje. Privačios bendrojo ugdymo mokyklos (*general education school*) savininkas gali padidinti mokesčių už mokslą daugiau kaip 10 % tarp dviejų akademinį metų, nebent būtų kitaip nustatyta mokyklos savininko ir mokinio / studento ar jo atstovo pasirašytoje sutartyje (§ 22 (6)).

Privačioms mokykloms gali būti skiriama tikslinė parama iš valstybės / savivaldybių biudžetų (§ 22 (4)).

⁵⁸ *Basic Schools and Upper Secondary Schools Act:*

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/530102013042/consolide/current>

Tokiais pat pagrindais ir sąlygomis, kokios taikomos municipalinėms mokykloms pagal Pagrindinių ir vidurinių mokyklų įstatymo⁵⁹ 42 ir 82 paragrafų nuostatas, parama iš valstybės biudžeto yra kasmet skiriama pagrindinių ir vidurinių mokyklų darbui reikalingų išlaidų padengimui, įskaitant mokytojų tęstinius mokymus, mokomąją literatūrą, internatinio pobūdžio vietas, maitinimą mokykloje. Remiantis Valstybės biudžeto įstatymu⁶⁰, taip pat numatoma parama mokyklai tokiems tikslams kaip veiklos sąnaudos (*operating expenses*), susijusios su didesnę / specialią paramą gaunančiais mokiniiais. Privачios mokyklos vadovas (*the manager*) ir Švietimo ir mokslo ministerija sudaro sutartį dėl paramos naudojimo (§ 22 (2)).

Profesinio mokymo įstaigų įstatymo⁶¹ § 47 (11 dalyje) numatytais sąlygomis privačiai profesinio mokymo įstaigai sudarius administracinę sutartį su Švietimo ir mokslo ministerija, yra finansuojami privачios mokyklos mokymo / studijų kaštai, kiek tai susiję su mokinių vietų, sukurtų pagal Profesinio mokymo įstaigų įstatymo § 47 (8 dalies) nuostatas, skaičiumi. Privачios profesinės mokyklos kitos išlaidos yra padengiamos Profesinio mokymo įstaigų įstatymo § 47 (9 dalies) nustatyta tvarka (§ 22 (2¹)).

Mokytojų, įdarbintų ikimokyklinėje (*pre-school*) įstaigoje, vadovaujantis nacionaline ikimokyklinio ugdymo programa, atlyginimai ir mokomųjų pagalbinių priemonių įsigijimo išlaidos gali būti padengiamos iš atitinkamų kaimo ar miesto savivaldybių biudžetų tais pagrindais, kurie numatyti Ikimokyklinių vaiko priežiūros įstaigų įstatyme⁶² (§ 22 (1¹)).

Suteiktos paramos veiklai lėšos gali būti panaudotos vien tik privачios mokyklos mokymo ir mokymosi reikmėms, investicijoms (*investments*) ir infrastruktūros išlaidoms (§ 22 (5)).

Privачių mokyklų įstatymo § 22¹ nuostatos numato privачių mokyklų audito vykdymą. § 23 (1 dalyje) nurodyta, jog privачių mokyklų, tarp jų veikiančių pagal Aukštojo mokslo įstatymą, valstybinę priežiūrą vykdo Švietimo ir mokslo ministerija.

Kaimo ar miesto gyvenamųjų vietovių savivaldybės prisideda prie privачių bendrojo ugdymo mokyklų (*general education school*) veiklos sąnaudų padengimo tiek, kiek yra būtina užtikrinant ugdymo prieinamumą ar įvairovę (§ 22² (1)).

Privачių mokyklų įstatymo § 22³ (1–10 dalys) reglamentuoja valstybės indėlį padengiant privачios bendrojo ugdymo mokyklos veiklos sąnaudas (*operating expenses*). Nustatyta, kad privачios mokyklos savininkas gali teikti Švietimo ir mokslo ministerijai prašymą dėl lėšų iš valstybės biudžeto skyrimo mokyklos veiklos sąnaudų tikslams. Tokia privati mokykla, dėl kurios teikiamas prašymas, turi atitikti šiuos reikalavimus: turėti ne mažesnę kaip 4 metų veiklos stažą, netaikyti mokesčio už mokslą arba tokio mokesčio dydis neturi viršyti 25 % minimalaus vieno mėnesio atlyginimo dydžio pagal Darbo sutarčių įstatymo⁶³ § 29 (5 dalį), investuoti visą privачios mokyklos gautą pelną į ugdymo veiklą ir jos aplinką, užtikrinti mokyklos finansinių duomenų viešumą, neturėti mokesčių įsiskolinimų valstybei, pateikti Švietimo ir mokslo ministerijai atitinkamos vietos savivaldybės sutikimą, kad tokia parama privачiai mokyklai būtų skirta (šis sutikimas pagrindžiamas poreikiu užtikrinti ugdymo vietų prieinamumą ir įvairovę). Dokumentai, įrodantys atitikimą šioms reikalavimams, pridedami prie ministerijai teikiamo prašymo. Tuo atveju, kai mokyklos veiklos vietos savivaldybė sutikimo nesuteikia, Švietimo ir mokslo ministerija išimties tvarka vis tiek gali skirti paramą, su sąlyga, kad mokykla atitinka likusius reikalavimus. Konkreti paramos suma apskaičiuojama pagal Estijos švietimo informacijos sistemoje užfiksuotą mokyklos mokinių / studentų skaičiaus rodiklį (už praėjusius metus) ir atitinkamoje administracinėje teritorijoje veikiančių bendrojo ugdymo mokyklų vidutinės veiklos sąnaudas, neviršijant Pagrindinių ir vidurinių mokyklų įstatymo § 83 (7 dalyje) nustatytų ribų. Privачios mokyklos savininkas ir Švietimo ir mokslo ministerija sudaro metinę sutartį dėl paramos veiklos sąnaudoms.

⁵⁹ *Basic Schools and Upper Secondary Schools Act*:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/530102013042/consolide/current>

⁶⁰ *State Budget Act*: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/529122017006/consolide/current>

⁶¹ *Vocational Educational Institutions Act*: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/517062014003/consolide/current>

⁶² *Preschool Child Care Institutions Act*: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/517062014005/consolide/current>

⁶³ *Employment Contracts Act*: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/520062016003/consolide/current>

Aukštojo mokslo įstatymo⁶⁴ nuostatomis taip pat reguliuojami aukštųjų mokyklų veiklos pagrindai. Šis įstatymas taikomas kiekvienai aukštajai mokyklai, nepriklausomai nuo nuosavybės formos. Pagal įstatymą, prieš pradėdama veiklą, aukštoji mokykla turi gauti leidimą organizuoti studijas. Tuo tikslu teikiamas prašymas Švietimo ir mokslo ministerijai ne vėliau kaip prieš 9 mėnesius iki akademinių mokslo metų pradžios. Prašyme turi būti pateikiama informacija apie studijų programas ir jų organizavimo poreikio pagrindimą, akademinį personalą ir jo kvalifikacijas, taip pat studijoms ir mokslui reikalingą infrastruktūrą bei studijų finansavimo šaltinius.

Statistikos duomenys ir sektoriaus raidos tendencijos

Europos švietimo informacijos tinklo „Eurydice“ pateiktoje Estijos švietimo sistemos apžvalgoje pažymima, jog privačių ugdymo įstaigų skaičius įvairiuose ugdymo lygmenyse skirtingas. 2019 / 2020 akademisiais metais, iš 614 ikimokyklinio (*preschool*) ugdymo įstaigų 58 buvo privačios, iš 516 bendrojo lavinimo mokyklų 57 – privačios, iš 37 profesinių mokyklų 4 – privačios, o iš 19 aukštojo mokslo įstaigų 5 – privačios. Pastebima, jog toks santykis pastaraisiais metais išlieka gana stabilus, išskyrus privačius universitetus, kurių skaičius nuo 2001 m. buvusių 10 sumažėjo iki šiuo metu esančio vieno⁶⁵.

Latvija

Svarbiausi teisės aktai, reglamentuojantys nevalstybinio švietimo sektoriaus veiklą Latvijoje, yra šie:

- Švietimo įstatymas⁶⁶;
- Bendrojo lavinimo įstatymas⁶⁷;
- Profesinio mokymo įstatymas⁶⁸;
- Aukštojo mokslo įstaigų įstatymas⁶⁹.

Nevalstybinių ugdymo įstaigų finansavimo modelis

Pagal Latvijos švietimo įstatymo 1 straipsnio 19 dalį⁷⁰, privati ugdymo įstaiga yra juridinio ar fizinio asmens įsteigta mokymo įstaiga, išskyrus valstybės ar savivaldybių švietimo įstaigą ar valstybinę aukštojo mokslo įstaigą, taip pat komercinę įmonę, kurios dalininkė yra valstybės, savivaldybės arba valstybinė aukštojo mokslo įstaiga, kurios viena iš veiklų yra mokymo programų įgyvendinimas. Privačias ugdymo įstaigas finansuoja steigėjai, o valstybė ir savivaldybės gali dalyvauti tokias įstaigas finansuojant, jei jos vykdo valstybės akredituotas ugdymo programas⁷¹. Nors privačios ikimokyklinio ugdymo įstaigos Latvijoje iš valstybės negauna jokių subsidijų, tačiau jos turi teisę pasirašyti susitarimą su vietos valdžios institucijomis dėl lėšų skyrimo, jei įsipareigoja užtikrinti privalomąjį ikimokyklinį ugdymą 5 ir 6 metų vaikams. Kai kurios savivaldybės prisideda prie privačių ikimokyklinio ugdymo įstaigų finansavimo, skirdamos tam tikrą pinigų sumą kiekvienam įstaigą lankančiam atitinkamos savivaldybės vaikui, taip bent iš dalies spręsdamos vietų trūkumą valstybinėse ikimokyklinio ugdymo įstaigose⁷². Privačios ikimokyklinio ugdymo įstaigos

⁶⁴ Higher Education Act: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/529082019022/consolide/current>

⁶⁵ EURYDICE / Estonia – Organisation of private education: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-private-education-24_en

⁶⁶ Education Law: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/50759-education-law>

⁶⁷ General Education Law: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/20243-general-education-law>

⁶⁸ Vocational Education Law: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/20244-vocational-education-law>

⁶⁹ Law on Higher Education Institutions: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/37967-law-on-higher-education-institutions>

⁷⁰ Education Law: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/50759-education-law>

⁷¹ EURYDICE / Latvia – Funding in education:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/funding-education-40_en

⁷² EURYDICE / Latvia – Organisation of private education:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-private-education-40_en

pačios gali laisvai nustatyti mokestį už teikiamas paslaugas. Tokios įstaigos lankymo mokestis paprastai siekia apie 300–400 Eur per mėnesį, įskaitant maitinimą⁷³.

Akredituotos privačios mokyklos, teikiančios integruotą pradinį ir žemesnįjį vidurinį ir / arba aukštesnįjį vidurinį išsilavinimą, gali gauti lėšų iš valstybės, kuriomis padengiamos išlaidos mokytojų atlyginimams. Privačios šio lygmens mokyklos gali pasirašyti sutartis su vietos valdžios institucijomis ir gauti lėšų, apskaičiuotų pagal nustatytą išlaidų vienam mokiniui normą, kurią nustato Latvijos Vyriausybė⁷⁴. Tai vadinamasis „pinigai paskui mokinį“ finansavimo modelis, pradėtas taikyti 2009–2010 m. m., kai, įgyvendinus administracinę reformą, susikūrusios naujos jungtinės savivaldybės gavo teisę tvarkyti mokyklų tinklą taip, kad jis būtų kuo geriau sureguliuotas pagal mokinių skaičių bei demografinės tendencijas⁷⁵. Privačios bendrojo ugdymo įstaigos pačios gali laisvai nustatyti mokestį už teikiamas paslaugas. Mokymasis pirmoje klasėje privačioje mokykloje vidutiniškai kainuoja šiek tiek mažiau nei 13 000 Eur per metus, o vidurinėje – 14 000–15 000 Eur per metus⁷⁶.

Privačios profesinės ugdymo įstaigos gali pasirašyti sutartis su atsakinga ministerija dėl tam tikros profesinės srities specialistų rengimo – tokiu atveju lėšos skiriamos iš valstybės biudžeto⁷⁷. Šios įstaigos pačios gali laisvai nustatyti mokestį už teikiamas paslaugas.

Privačios aukštojo mokslo įstaigos gali pasirašyti sutartis su Švietimo ir mokslo ministerija ar kitomis ministerijomis bei valstybės institucijomis dėl konkrečios srities specialistų rengimo ir taip gauti finansavimą iš valstybės biudžeto⁷⁸. Nuolatinį studijų studentai iš privačių ir valstybės akredituotų aukštųjų mokyklų gali kreiptis dėl vadinamųjų „studentų paskolų“, skirtų pragyvenimo išlaidoms padengti. Paskolos studijų mokesčiams padengti prieinamos ir neakivaizdinių studijų privačiose aukštosiose mokyklose studentams⁷⁹. Privačios aukštojo mokslo įstaigos pačios gali laisvai nustatyti mokestį už teikiamas paslaugas. 2021 m. duomenimis, metinė studijų kaina nevalstybiniuose universitetuose tiek bakalauro, tiek magistro lygmenyje kartais yra vienoda ir paprastai siekia 1 800–3 700 Eur⁸⁰. Kai kuriuose privačiuose universitetuose šios kainos skiriasi – bakalauro lygmens šis mokestis yra 1 800–3 700 Eur, o magistro lygmens – 3 700–5 500 Eur⁸¹.

Nevalstybinių ugdymo įstaigų steigimas ir valdymas

Steigti, pertvarkyti ir uždaryti privačias mokymo įstaigas Latvijoje gali privatūs ir juridiniai asmenys. Privačių mokymo įstaigų registravimo, akreditavimo, švietimo programų licencijavimo bei registravimo ir akreditavimo taisyklės yra tokios pat kaip ir valstybinėms mokykloms. Privačių mokymo įstaigų steigėjai patys jas finansuoja, tokios įstaigos gali laisvai nustatyti mokestį už mokslą⁸². Privačios aukštosios mokyklos gali organizuoti mokymąsi ne tik valstybine (latvių), bet ir kitomis kalbomis⁸³.

⁷³ „IT Camp“ – Education in Latvia: <https://itcamp.lv/education-in-latvia>

⁷⁴ EURYDICE / Latvia – Organisation of private education:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-private-education-40_en

⁷⁵ EURYDICE / Latvia – Early childhood and school education funding:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-40_en

⁷⁶ School system in Riga. EasyExpat.com: <https://www.easyexpat.com/en/guides/latvia/riga/school/school-system.htm>

⁷⁷ EURYDICE / Latvia – Organisation of private education:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-private-education-40_en

⁷⁸ Ten pat.

⁷⁹ EURYDICE / Latvia – Higher education funding:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-funding-40_en

⁸⁰ Baltijas Starptautiska akadēmija – University Overview: <https://www.4icu.org/reviews/9503.htm>; Biznesa augstskola Turība: <https://www.4icu.org/reviews/9717.htm#search-engine>

⁸¹ Rīgas Juridiskā augstskola: <https://www.4icu.org/reviews/10158.htm>

Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola: <https://www.4icu.org/reviews/9339.htm>

⁸² EURYDICE / Latvia – Organisation of private education:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-private-education-40_en

⁸³ Ten pat.

Statistikos duomenys ir sektoriaus raidos tendencijos

2019–2020 m. m. Latvijoje veikė 128 privačios ikimokyklinio ugdymo įstaigos ir tai sudarė 21,5 % visų ikimokyklinių įstaigų šalyje. Tuo pačiu laikotarpiu privačių pradinių mokyklų buvo 58, kurios irgi sudarė iš esmės labai panašią dalį tarp visų pradinių mokyklų, tai yra 22,4 %⁸⁴. 2020–2021 m. m. privačių bendrojo lavinimo pagrindinių ir vidurinių mokyklų buvo 64, arba 9,4 % visų šio lygmens įstaigų šalyje⁸⁵. Privačių profesinių mokyklų 2019–2020 m. m. buvo 8, kas sudarė trečdalį visų šalyje veikiančių profesinio mokymo įstaigų⁸⁶. 2021 m. privačių aukštųjų mokyklų buvo 21 (13 universitetų ir 8 kolegijos), arba 39,6 % nuo visų aukštojo mokslo įstaigų⁸⁷. Iš viso šalyje šiuo metu, tai yra 2022 m., veikia 29 universitetai ir 24 kolegijos⁸⁸. 2000 m., nors privačių aukštojo mokslo įstaigų skaičius ir buvo mažesnis, tačiau tai sudarė gerokai didesnę santykinę dalį, tai yra 42,4 %, lyginant su visomis šio tipo įstaigomis. Tuo metu veikė 14 universitetų ir nebuvo nei vienos kolegijos. 2010 m. šalyje veiklą vykdė jau 24 privačios aukštojo mokslo įstaigos, tačiau santykinė jų dalis išliko beveik tokia pati, tai yra 41,4 %. Minėtais metais Latvijoje veikė 17 privačių ir 17 valstybinių universitetų bei 7 privačios ir 17 valstybinių kolegijų. 2015 m. privačių universitetų skaičius sumažėjo iki 15, o privačių kolegijų skaičius išaugo iki 9⁸⁹.

2021–2022 m. m. šalies aukštojo mokslo įstaigose studijuoja 77 376 studentai, iš kurių 17 764, arba 23,0 %, mokosi privačiose aukštosiose mokyklose. 2010 m. ši dalis siekė 24,5 %, tai yra 20 656 studentai iš 84 282 mokėsi privačiose aukštosiose mokyklose. 2010 m. tiek absoliutus privačių mokyklų studentų skaičius, tiek ir santykinė jų dalis tarp visų studentų, buvo dar didesnė – iš 103 856 studentų privačiuose universitetuose ir kolegijose studijavo 30 490, kas sudarė 29,4 %, arba beveik kas trečias studentas. Tačiau 2010 m. ši dalis buvo mažiausia – tik 13,9 %, tai yra 14 063 studentai iš 101 270⁹⁰.

Suomija

Svarbiausi teisės aktai, reglamentuojantys nevalstybinio švietimo sektoriaus veiklą Suomijoje, yra šie:

- Pagrindinio ugdymo įstatymas⁹¹;
- Bendrojo vidurinio ugdymo įstatymas⁹²;
- Privalomojo ugdymo įstatymas⁹³;
- Profesinio mokymo įstatymas⁹⁴;
- Viešojo ir privataus sektoriaus vykdomo ugdymo administravimo įstatymas⁹⁵;
- Ankstyvojo ugdymo įstatymas⁹⁶;
- Universitetų įstatymas⁹⁷.

⁸⁴ EURYDICE / Latvia – Statistics on educational institutions:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/statistics-organisation-and-governance-40_en

⁸⁵ EURYDICE / Latvia – Organisation of private education:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-private-education-40_en

⁸⁶ EURYDICE / Latvia – Statistics on educational institutions:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/statistics-organisation-and-governance-40_en

⁸⁷ EURYDICE / Latvia – Organisation of private education:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-private-education-40_en

⁸⁸ Oficiālās statistikas portāls – Datubāze:

https://data.stat.gov.lv/pxweb/en/OSP_PUB/START_IZG_IG_IGA/IGA060/table/tableViewLayout1/

⁸⁹ Ten pat.

⁹⁰ Ten pat.

⁹¹ Perusopetuslaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

⁹² Lukiolaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714>

⁹³ Oppivelvollisuuslaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2020/20201214>

⁹⁴ Laki ammatillisesta koulutuksesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531>

⁹⁵ Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980634>

⁹⁶ Varhaiskasvatustaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

⁹⁷ Yliopistolaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>

Suomijos Nacionalinės švietimo agentūros interneto svetainėje pateiktame apraše pabrėžiama, kad vienas pagrindinių šalies švietimo sistemos principų yra nešališkumas ir lygybė. Vadovaujantis šiuo principu, privalomojo lygmens ugdymas, taip pat ir privačiame sektoriuje, yra teikiamas nemokamai (mokiniais nereikia mokėti mokesčių už mokslą)⁹⁸. Kiekvieno asmens teisė į nemokamą pagrindinį ugdymą (*basic education*) yra įtvirtinta Konstitucijoje⁹⁹ (§ 16). Privalomojo ugdymo įstatymas¹⁰⁰ taip pat nustato asmens teisę į nemokamą privalomąjį ugdymą (§ 16). Tuo tarpu privatūs ankstyvojo ugdymo paslaugų organizatoriai ir aukštojo mokslo įstaigos gali nustatyti tam tikrus mokesčius už savo paslaugas, kaip tai numato jų veiklą reglamentuojantys įstatymai.

Nevalstybinių ugdymo įstaigų steigimas ir valdymas

Pagrindinio ugdymo įstatyme¹⁰¹ nustatyta, kad ugdymo paslaugų teikėjai yra vietos savivaldos institucijos (*local authority*) ir kiti subjektai – registruotos asociacijos ar fondai, taip pat Vyriausybė, organizacinius sprendimus priimant kompetentingai ministerijai (2 ir 3 sk.). Registruota asociacija ar fondas ugdymo veiklą gali vykdyti tik įgijusi Vyriausybės įgaliojimą / leidimą (§ 7). Pagal šį įstatymą, pareiškėjui taikomi tokie reikalavimai kaip profesinių ir finansinių galimybių turėjimas, leidžiantis tinkamai organizuoti ugdymą. Pagrindinio ugdymo veikla negali būti siekiama finansinės naudos (§ 7).

Už 9 metų trukmės privalomojo pagrindinio ugdymo (vykdomo bendrojo lavinimo mokyklose (*comprehensive school*) organizavimą atsakingos vietos savivaldybės gali veikti savarankiškai ar jungtinėmis pastangomis su kitomis savivaldybėmis, ar pirkti paslaugas iš kitų subjektų (registruotų asociacijų, fondų, Vyriausybės kaip ugdymo paslaugų teikėjos). Vietos savivaldybė taip pat gali pirkti priešmokyklinio ugdymo paslaugas iš šias teikiančių viešojo ar privataus sektoriaus subjektų (§ 4). Perkant paslaugas, yra sudaroma atitinkama sutartis tarp savivaldybės ir paslaugos teikėjo.

Pagrindinio ugdymo įstatymas neregamentuoja mokyklų administravimo ir valdymo, o tik nurodo, jog kiekviena mokykla, veikianti pagal Pagrindinio ugdymo įstatymą, turi turėti už mokyklos veiklą atsakingą vadovaujantįjį pedagogą (*headteacher*) ir pakankamą kiekį mokytojų pareigybių (sudarant darbo sutartis), taip pat papildomai gali turėti mokytojų, kuriems taikomas valandinis darbo apmokėjimas, padėjėjų klasėje ir kito personalo (§ 37).

Tiek pagrindinio, tiek bendrojo vidurinio ugdymo mokyklų administracinės struktūros klausimus reguliuoja atskiras Viešojo ir privataus sektoriaus vykdomo ugdymo administravimo įstatymas¹⁰². Pagal šį įstatymą, kiekviena mokykla, nepriklausomai nuo nuosavybės formos, turi turėti bent iš trijų narių sudarytą mokyklos tarybą, į kurios sudėti taip pat gali įeiti mokytojų ir mokinių (vyresnių kaip 15 metų amžiaus) bei kito mokyklos personalo atstovai. Registruotos asociacijos ar fondai gali paskirti jiems priklausančių privačių mokyklų tarybos narius arba šį vaidmenį gali atlikti ir pačių asociacijų ar fondų direktorių tarybos. Viešojo sektoriaus mokykloje ugdymo įstaigos direktorių renka mokyklos taryba, o privataus sektoriaus mokykloje (registruotos asociacijos ar fondo) – ugdymo paslaugos teikėjas (§ 2–3).

Bendrojo vidurinio ugdymo įstatyme¹⁰³ taip pat nurodyta, jog šio lygmens ugdymo paslaugų teikėjais gali būti vietos savivaldybės, registruotos asociacijos ar fondai, gavę Švietimo ir kultūros ministerijos leidimą tokiai veiklai organizuoti. Ugdymas gali būti vykdomas ir valstybei priklausančiose švietimo įstaigose, sprendimus tuo atžvilgiu priimant Švietimo ir kultūros ministerijai (§ 3). Veiklos leidimui gauti keliami tokie reikalavimai kaip esamas poreikis tokio lygmens ugdymui,

⁹⁸ Brochure of the Finnish National Agency for Education:

<https://www.oph.fi/en/statistics-and-publications/publications/funding-pre-primary-and-basic-education-supports-equity>

⁹⁹ The Constitution of Finland: <https://oikeusministerio.fi/en/constitution-of-finland>

¹⁰⁰ Oppivelvollisuuslaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2020/20201214>

¹⁰¹ Perusopetuslaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

¹⁰² Laki valtios ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980634>

¹⁰³ Lukiolaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714>

o pareiškėjas turi turėti pakankamus profesinius ir finansinius resursus ugdymui organizuoti. Įstatymas nustato, jog ugdymo veikla negali būti siekiama finansinės naudos tikslo (§ 4).

Bendrojo vidurinio ugdymo įstatyme nurodyta, jog kiekviena mokykla, veikianti šio įstatymo pagrindu, turi turėti vadovą (direktorių), atsakingą už veiklą ir pakankamą kiekį mokytojų pareigybių (nuolatinių ar sutartinių (*permanent or contractual*)), taip pat, papildomai, gali būti įdarbinta valandinio apmokėjimo pagrindu dirbančių mokytojų ir kito personalo (§ 57). Be to, šio lygmens ugdymo mokyklose turi būti mokinių asociacijos, užtikrinant įtraukųjį dalyvavimą aktualių sprendimų priėmimo (§ 33). Kaip jau buvo paminėta, detaliau administracinės struktūros klausimus reguliuoja atskiras Viešojo ir privataus sektoriaus vykdomo ugdymo administravimo įstatymas.

Profesinis viduriniojo lygmens mokymas trunka 3 metus. Profesinio mokymo teikėjais gali būti vietos savivaldybė, kelių savivaldybių jungtinis darinys, registruota asociacija ar fondas bei valstybės subjektas. Leidimus profesinio mokymo veiklai suteikia Švietimo ir kultūros ministerija¹⁰⁴. Europos profesinio mokymo plėtros centro duomenimis, apie 70 % profesinio mokymo teikėjų yra privatūs, o 24 % sudaro kelių savivaldybių jungtiniai dariniai¹⁰⁵. Profesinio mokymo įstatymo¹⁰⁶ reglamentuojamų privačių profesinių mokyklų veiklą prižiūri Švietimo ir mokslo ministerija. Viešojo ir privataus sektoriaus profesinių mokyklų organizacinė struktūra taip pat reguliuojama Viešojo ir privataus sektoriaus vykdomo ugdymo administravimo įstatymu, remiantis kuriuo mokykla turi turėti direktorių, mokyklos tarybą, mokinių atstovybę¹⁰⁷.

Ankstyvojo ugdymo įstatymas¹⁰⁸ nustato, jog šios rūšies ugdymo paslaugas gali organizuoti / teikti vietos savivaldybės ar nepriklausomas (privatus) subjektas. Privatūs teikėjai gali teikti ugdymo paslaugas už atlygį (§ 43).

Šalies aukštojo mokslo sistemą sudaro universitetai ir taikomųjų mokslų universitetai. Universitetai užsiima tiek švietimu (vykdydami I, II ir III pakopos studijas), tiek moksliniais tyrimais. Taikomųjų mokslų universitetai yra daugelio profesinių kryptų aukštojo mokslo institucijos¹⁰⁹.

Universitetų įstatymo¹¹⁰ § 1 yra pateiktas baigtinis sąrašas 14-os universitetų, iš kurių 12 yra korporacijos (*corporations*), kurioms taikoma viešoji teisė, ir 2 universitetai, veikiantys kaip fondai (*foundation universities*), kuriems taikomos Fondų įstatymo nuostatos. Paminėtina, jog Suomijos Konstitucijos § 123 kaip galimos aukštojo mokslo teikėjos minimos privačios švietimo įstaigos. Pažymėtina, kad nuo 2010 m. pradžios universitetai šalyje turi įgiję savarankiškų juridinių asmenų statusą, tačiau valstybė ir toliau universitetams teikia finansinę paramą.

Nevalstybinių ugdymo įstaigų finansavimo modelis

UNESCO parengtame Suomijos švietimo sektoriaus nevalstybinių veikėjų apraše nurodoma, kad visos registruotos privačios mokyklos gauna valstybinį finansavimą, lygiavertį valstybinėms mokykloms ir taikant tokius pačius standartus¹¹¹. Tuo tarpu privatūs ankstyvojo ugdymo paslaugų teikėjai gali nustatyti savo paslaugų naudotojams mokesčius¹¹².

¹⁰⁴ EURYDICE / Finland – Organisation of the education system and of its structure:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/finland/organisation-education-system-and-its-structure_en

¹⁰⁵ CEDEFOP – Short description of vocational education and training in Finland, p. 31, 32:

https://www.cedefop.europa.eu/files/4176_en.pdf

¹⁰⁶ Laki ammatillisesta koulutuksesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531>

¹⁰⁷ EURYDICE / Finland – Administration and governance at local and/or institutional level:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/finland/administration-and-governance-local-and-or-institutional-level_en

¹⁰⁸ Varhaiskasvatyslaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

¹⁰⁹ European Commission. Key features of Finland Education System. Brussels, Belgium. 2022, p. 3:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/printpdf/2567_en

¹¹⁰ Yliopistolaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>

¹¹¹ UNESCO / Finland – non-state actors in education:

<https://education-profiles.org/europe-and-northern-america/finland/~non-state-actors-in-education>

¹¹² EURYDICE / Finland – Early childhood and school education funding:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-25_en

Europos švietimo informacijos tinklo „Eurydice“ pateiktame Suomijos švietimo finansavimo apraše pažymima, kad ugdymas yra nemokamas (valstybės finansuojamas) nuo priešmokyklinio iki pat trečiosios pakopos švietimo. Priešmokykliniame, pagrindiniame ir bendrajame viduriniame ugdymo lygmenyje privačių lėšų dalis bendroje išlaidų sumoje sudaro tik 1 %. Vidurinio profesinio mokymo ir aukštojo mokslo lygmenyje privataus finansavimo dalis sudaro 4 %.

Priešmokyklinio ir pagrindinio ugdymo lygmenyse mokiniams nemokamai suteikiama ir mokomoji literatūra, mokyklinis maitinimas, sveikatos priežiūros paslaugos bei, esant reikalui, mokyklinis transportas. Vidurinio ugdymo lygmenyje mokiniai turi patys įsigyti mokymuisi reikalingą medžiagą, tačiau nemokamai suteikiamas mokyklinis maitinimas ir sveikatos priežiūros paslaugos, o transporto išlaidos yra valstybės subsidijuojamos. Aukštojo mokslo lygmenyje studentai turi patys įsigyti studijoms reikalingą literatūrą ar naudotis viešųjų bibliotekų paslaugomis, tačiau valstybė subsidijuoja maitinimą ir sveikatos priežiūros paslaugas¹¹³.

OECD 2021 m. leidime „Apie švietimą glaustai“ pateiktais 2018 m. duomenimis, Suomijoje privačios lėšos sudaro maždaug 5 % ugdymo įstaigų finansavimo (nuo pradinio iki trečiosios pakopos ugdymo)¹¹⁴.

Pagrindinio ugdymo įstatymo § 43 nustatyta, kad priešmokyklinio ir pagrindinio ugdymo finansavimas vykdomas pagal Vyriausybinių pervedimų vietinėms pagrindinėms paslaugoms įstatymą¹¹⁵. Pagal pastarąjį įstatymą, mokinio gyvenamosios vietos savivaldybė už jo ugdymą moka ugdymo paslaugos teikėjui, tame tarpe licencijuotam privačiam subjektui (§ 1).

Bendrojo vidurinio ugdymo įstatymo § 61 nurodyta, kad šiuo įstatymu reglamentuojamos veiklos finansavimo nuostatos yra įtvirtintos Švietimo ir kultūros finansavimo įstatyme¹¹⁶. Be to, savaveiksmė vyriausybinių parama gali būti teikiama investiciniams projektams. Šio lygmens ugdymas finansuojamas valstybės ir savivaldybių lėšomis. Vyriausybė kiekvienais metais priima sprendimą dėl vidurinio ugdymo mokykloms skirtinų lėšų dydžio, kuris kiekvienu konkrečiu atveju priklauso nuo mokykloje besimokančiųjų skaičiaus¹¹⁷.

Europos profesinio mokymo plėtros centro pateiktame aprašyme nurodoma, jog privačioms profesinėms mokykloms, taip pat kaip ir viešojo sektoriaus, skiriamos vyriausybinių subsidijos (*government subsidies*). Viešojo ir privataus sektoriaus profesinėms mokykloms taikomi vienodi kriterijai valstybiniam finansavimui gauti. 50 % skiriamų lėšų sudaro pagrindinė dalis (atsižvelgiama į besimokančiųjų skaičių), 35 % priklauso nuo veiklos rezultatų, o 15 % priklauso nuo efektyvumo (atsižvelgiama į absolventų įsitraukimą į darbo rinką)¹¹⁸.

Statistikos duomenys ir sektoriaus raidos tendencijos

UNESCO apibendrintais duomenimis, Suomijoje beveik visos (97 %) pagrindinio ugdymo lygmens mokyklos yra valstybinės, iš kurių daugiausia administruojamos vietos savivaldybių, o privačių yra tik 3 %, o mokinių srautas, atitinkamai, pasiskirstęs taip: 97 % – valstybiniame, o 3 % – privačiame sektoriuje. Vidurinio ugdymo lygmenyje 91 % mokyklų yra valstybinio sektoriaus ir jose mokosi 90 % mokinių, atitinkamai yra 9 % – privačios, kuriose mokosi 10 % mokinių¹¹⁹.

Suomijos nacionalinės statistikos tarnybos „Statistics Finland“ duomenimis, 2021 m. šalyje veikė 2 085 bendrojo lavinimo mokyklos (*comprehensive schools*), kuriose mokėsi iš viso 547 300

¹¹³ EURYDICE / Finland – Funding in education:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/funding-education-25_en

¹¹⁴ OECD Education at a Glance 2021, p. 258:

<https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance-19991487.htm/?refcode=20190209ig>

¹¹⁵ Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2021/20210618>

¹¹⁶ Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20091705>

¹¹⁷ EURYDICE / Finland – Early childhood and school education funding:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-25_en

¹¹⁸ CEDEFOP – Short description of vocational education and training in Finland, p. 32, 37:

https://www.cedefop.europa.eu/files/4176_en.pdf

¹¹⁹ UNESCO / Finland – non-state actors in education:

<https://education-profiles.org/europe-and-northern-america/finland/~non-state-actors-in-education>

mokiniai. Vidurinio ugdymo mokyklų buvo 331, o jose iš viso mokėsi 114 700 mokiniai. Ugdymo paslaugų teikėjų (*providers*) pasiskirstymas 2021 m. buvo toks: 48 % sudarė vietos savivaldybės ar jų junginys, 4 % – centrinė valdžia, 45 % – privatūs subjektai¹²⁰.

Suomijos nepriklausomų mokyklų asociacija deklaruoja vienijanti 56 pagrindinio ir vidurinio ugdymo įstaigas, kuriose iš viso mokosi 22 000 mokinių ir tai sudaro 2 % mokinių visame šalies pagrindinio ugdymo lygmenyje ir 10 % mokinių vidurinio ugdymo lygmenyje¹²¹.

Europos profesinio mokymo plėtros centro lyginamaisiais duomenimis, mokinių, po privalomojo ugdymo iš karto perėjusių į profesines mokyklas, skaičius laipsniškai augo: 2001 m. tokių mokinių dalis sudarė 36 %, o 2017 – apie 42 %. Šalyje, 2019 m. duomenimis, iš viso yra 145 profesinio mokymo teikėjai (*VET providers*), iš kurių 101 privatus, 34 jungtiniai kelių savivaldybių dariniai, 9 vietos savivaldybės, 1 valstybinis, ir jų skaičius, palyginti su 2006 m., yra sumažėjęs dėl paskatų susijungti ekonomiškumo sumetimais¹²².

Europos švietimo informacijos tinklo „Eurydice“ pateiktoje Suomijos švietimo sistemos apžvalgoje nurodoma, jog 40 % mokinių, įgijusių privalomąjį išsilavinimą, iš karto pasirenka profesinį mokymą¹²³.

Parengė
Informacijos ir komunikacijos departamento
Tyrimų skyriaus
Patarėja
Dainora Valiukaitė
Tel. (8 5) 239 6187, el. p. dainora.valiukaite@lrs.lt

Patarėja
Ligita Šarkutė
El. p. ligita.sarkute@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija.

Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.

Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2022

¹²⁰ Statistical data: https://www.stat.fi/til/kjarj/2021/kjarj_2021_2022-02-18_tie_001_en.html

¹²¹ Association of independent schools in Finland: <https://www.ecnais.org/association-of-private-schools-in-finland/>

¹²² CEDEFOP – Short description of vocational education and training in Finland, p. 24, 31: https://www.cedefop.europa.eu/files/4176_en.pdf

¹²³ EURYDICE / Finland – Organisation of the education system and of its structure:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/finland/organisation-education-system-and-its-structure_en